

Alcoholslot is betrouwbaar en effectief

Slechts in 1 op de 2500 blaaspogingen wordt geprobeerd te frauderen

Volgens een nieuwe studie van Vias institute¹ bij 700 gebruikers van een alcoholslot zorgt de installatie van dit toestel bij een grote meerderheid van de veroordeelde bestuurders meteen voor een bewustwording waardoor ze hun gedrag aanpassen. Daardoor ligt het percentage positieve blaaspogingen lager dan 2%. Het systeem blijkt ook zeer betrouwbaar. Slechts in 1 op de 2500 pogingen wordt er geprobeerd om te frauderen. 4 jaar na het invoeren van de nieuwe wetgeving rond het alcoholslot is de balans positief, al wordt in de studie wel gewezen op een aantal belangrijke belemmeringen zoals de kostprijs en het gebrek aan flexibiliteit.

Gedurende meer dan twee jaar heeft Vias institute een studie uitgevoerd bij 708 bestuurders die veroordeeld waren tot een alcoholslot. Het doel was tweeledig:

- Onderzoeken in welke mate het programma toegepast wordt door de politierechters en nagaan wat de belemmeringen zijn van de toepassing ervan
- De efficiëntie en betrouwbaarheid van het systeem evalueren en aanbevelingen formuleren om de werking te verbeteren.

Een vermoeden van fraude bij 0,04% van de blaaspogingen

Pogingen tot fraude zijn zeer zelden en gebeuren enkel door een heel kleine minderheid van de bestuurders. Slechts in 0,04% van de blaaspogingen, of 1 poging op 2500, wordt er een poging tot fraude vastgesteld. Het gaat over bestuurders die hun voertuig hebben kunnen starten, maar waarvan een hertest enkele minuten later wel positief bleek. We veronderstellen dat in die gevallen een andere nuchtere persoon geblazen heeft om het voertuig te starten. (Het systeem vraagt namelijk om te blazen bij het starten van het voertuig en een tweede blaastest ten laatste 20 minuten na het vertrek).

Bijna de helft van dit soort pogingen zijn uitgevoerd door 2% van de bestuurders. Het grootste deel daarvan zijn jongeren tussen 18 en 24 jaar. Deze pogingen tot fraude worden echter snel ontdekt. In die gevallen moet de overtreder verantwoording afleggen aan de persoon die hem begeleidt.

Positief in minder dan 2% van de gevallen

De meeste overtreders scoren vanaf het begin relatief goed. Dit betekent dat zij hun gedrag al hebben veranderd op het moment dat ze beginnen te rijden met het alcoholslot. Het is dan ook niet verwonderlijk dat kandidaten in minder dan 2% van hun tests positief blazen. In bijna 75% van deze 'positieve' gevallen zou bij een politiecontrole trouwens geen overtreding worden geconstateerd. De blaastest van het alcoholslot staat namelijk ingesteld op 0,2 ‰, terwijl de strafbare wettelijke waarde 0,5 ‰ is.

Voor andere kandidaten komt het besef wat later. Zo zijn sommigen aan het begin van het programma verbaasd dat ze de dag na een dronken avond nog steeds positief zijn. In de interviews met de psychologen worden deze pogingen besproken en wordt er zo gewerkt aan een verandering van hun gedrag. De frequentie van positieve pogingen neemt verder af naarmate het programma vordert.

86% zijn mannen

Mannen zijn oververtegenwoordigd in de groep van personen die veroordeeld zijn tot een alcoholslot. Het staal van veroordeelde personen in het kader van deze studie bestond voor 86% uit mannen. In meer dan 1 op de 4 gevallen (28%) gaat het over bestuurders jonger dan 35 jaar.

¹ De Vos, N., & Tant, M. (2023). Ex-postevaluatie van de wetgeving rond het alcoholslot, Brussel, Vias institute

Er zijn wel grote regionale verschillen. 84% van de veroordeelde personen wonen in Vlaanderen. In Wallonië zijn rechters vaker van oordeel dat zelfs een eenmalige zware overtreding te wijten kan zijn aan één moment van controleverlies en niet noodzakelijk moet doen vrezen voor toekomstige herhaling van het gedrag. Ze gebruiken dus vaker de wettelijke mogelijkheid om te motiveren waarom ze de overtreder niet veroordelen tot een alcoholslot.

Rechters wijzen op het restrictieve karakter en de kostprijs

Er is een zekere terughoudendheid bij bepaalde rechters om overtredders te veroordelen tot een alcoholslot. Daarvoor zijn er twee hoofdredenen: de te beperkte criteria om iemand verplicht te veroordelen en de kostprijs van het systeem.

De wet schrijft voor dat een alcoholslot altijd verplicht moet opgelegd worden in geval van recidive (2x betrapt met 1,2‰ op 3 jaar tijd) en bij een eerste veroordeling vanaf 1,8‰.

Wanneer een bestuurder voor de eerste keer betrapt is met een hoge hoeveelheid alcohol kan de rechter toch beslissen om geen alcoholslot op te leggen, maar dan moet de rechter expliciet motiveren waarom hij geen slot oplegt.

Veel rechters hebben kritiek op het feit dat ze het slot verplicht moeten uitspreken in bepaalde gevallen. Ze beschouwen dat als een inperking van hun vermogen om de meest geschikte straf te kiezen voor de specifieke context van elk strafbaar feit. Een rechter zal immers altijd proberen rekening te houden met de sociaal-economische situatie van de overtreder, de verklaring van de betrokkene over zijn of haar overtreding, de neiging van de betrokkene om een dergelijke daad eventueel te herhalen...

De prijs van het alcoholslot en het bijhorende omkaderingsprogramma is ook een factor die rechters er vaak van weerhoudt om een overtreder te veroordelen tot een alcoholslot.

Het totale bedrag voor een verplicht alcoholslot voor 1 jaar ligt immers tussen de 3500 en 4000 euro (aankoop en installatie van het systeem, downloaden van de gegevens, omkaderingsprogramma met begeleiding door psychologen)

Er zijn wel twee nieuwe elementen die kunnen bijdragen tot een daling van de prijs van het alcoholslot. Ten eerste schrijft een Europese verordening voor dat alle nieuwe voertuigmodellen worden uitgerust met een gestandaardiseerde interface die de montage van een alcoholslot vergemakkelijkt, wat de installatiekosten zou moeten drukken. Ten slotte zal binnenkort een tweede speler op de Belgische markt komen die alcoholsloten aanbiedt en installeert. Een derde speler is momenteel het proces van homologatie aan het doorlopen. Hierdoor zal er marktconcurrentie ontstaan die de prijzen wellicht omlaag gaat duwen.

Federaal minister van Mobiliteit Georges Gilkinet: *"Het verbeteren van de verkeersveiligheid is voor mij als minister van Mobiliteit een absolute prioriteit en alles wat daartoe kan bijdragen is welkom. Hoewel we moeten durven innoveren, moeten we ook de tijd nemen om de bestaande systemen, zoals het alcoholslot te evalueren en te verbeteren. Vier jaar na de inwerkingtreding van de wet kunnen wij nu op basis van de Vias-studie bevestigen dat de resultaten positief zijn. Toch zijn er nog belemmeringen voor een groter gebruik van dit veiligheidsinstrument, die ik zal trachten weg te nemen. Om een nog betere bescherming te bieden, zal het alcoholslot in de toekomst betaalbaarder en flexibeler zijn."*

De 5 aanbevelingen van Vias om het systeem te verbeteren

1) De kostprijs verminderen

Een tweede en mogelijk derde speler die alcoholsloten aanbiedt en installeert zal wellicht de prijs laten dalen. Er zijn ook andere manieren denkbaar om de kostprijs te laten dalen. Zo kan het aantal ontmoetingen met de psycholoog teruggeschroefd worden in geval van gunstige signalen van de overtreder. De veralgemening van een "lichtere" versie van het alcoholslot is ook een idee dat moet worden onderzocht. Deze lichtere versie zou geen systematische gegevenscontrole of verplichte "hertesten" tijdens de reis omvatten.

2) Verkorting van de tijd tussen de overtreding en de veroordeling

Wanneer een overtreder pas na 6 maanden of 1 jaar na de overtreding wordt veroordeeld tot het gebruik van een alcoholslot heeft dit een negatieve impact op de verkeersveiligheid (in de tussentijd kan de overtreder immers nog steeds met zijn normale rijbewijs rijden) en de educatieve meerwaarde van het systeem. Dit is echter een specifiek probleem van justitie in het algemeen. Een wettelijke mogelijkheid om de gevaarlijkste bestuurders van de weg te houden in afwachting van hun proces moet bekeken worden.

3) Flexibler maken van de omkadering

De omkadering zoals voorzien in het Koninklijk Besluit is niet flexibel en laat de psychologen niet toe zich aan te passen aan de specifieke kenmerken van elke deelnemer. De frequentie van de afspraken met de psychologen zou flexibeler kunnen zijn, afhankelijk van het gedrag van de deelnemer. Het kan worden verhoogd voor de meest problematische gevallen om een zo efficiënt mogelijke follow-up mogelijk te maken, of verlaagd voor de minst problematische gevallen.

4) Enkele functionele aspecten van het alcoholslotprogramma verbeteren

Sommige deelnemers hadden kritiek op enkele functionele aspecten van het systeem die verbeterd zouden moeten worden. Dit betreft vooral het systeem van de hertesten, die te vaak zouden moeten gebeuren. De frequentie van de hertesten zou kunnen worden verlaagd, op voorwaarde dat ze meer willekeurig zouden zijn. Dit zou langere en meer talrijke perioden zonder hertesten mogelijk maken, gevolgd door een periode met eventueel meer tests.

5) De criteria herbekijken die aanleiding geven tot het opleggen van een alcoholslot

De verplichte toepassing van de straf zonder rekening te houden met de specifieke context spreekt sommige rechters niet aan. Daarom zou het interessant zijn om te werken aan indicatoren die bepalen wat "problematisch alcoholgebruik" is dat adequaat kan worden bestraft door het alcoholslot. Vandaag is dit begrip nog te vaag. Het zou ook relevant zijn te onderzoeken of het mogelijk is rekening te houden met sociale en persoonlijke factoren.

Conclusie

Bijna 1200 bestuurders rijden momenteel in ons land met een voertuig dat uitgerust is met een alcoholslot na een veroordeling door een politierechter. De studie toont aan dat het om een doeltreffende en betrouwbare maatregel gaat. De gevolgen voor de verkeersveiligheid zijn duidelijk aanwezig en het aantal pogingen tot fraude is zeer laag. In Nederland bleek uit een studie dat zelfs enige tijd na het verwijderen van het alcoholslot het recidivepercentage van degenen die veroordeeld zijn tot het gebruik van een alcoholslot drie keer lager lag dan bij bestuurders die een conventionele straf kregen. Ook na afloop van het programma heeft het alcoholslot dus een effect.

Het systeem in ons land moet echter worden verbeterd omdat sommige rechters momenteel terughoudend zijn in het gebruik ervan. De kosten en het gebrek aan flexibiliteit van het programma moeten in de eerste plaats worden verbeterd. Het is echter de moeite waard: als niemand in België zou rijden met een alcoholpromillage van 0,5 ‰ of meer, zouden jaarlijks 115 doden worden vermeden.

<https://www.youtube.com/watch?v=dgcNGn5CQ9I>

Kijk hier naar een getuigenis van twee Belgische gebruikers van het alcoholslot. De film werd gemaakt door de European Transport Safety Council.

Contactpersoon:

Stef Willems: woordvoerder Vias institute: 0473/85.59.44.